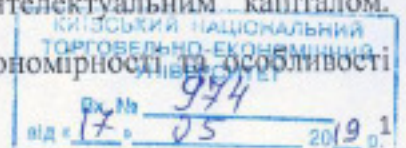

ВІДГУК
офіційного опонента
Ільницького Дениса Олександровича
на рукопис дисертації
ВОРОБЕЙ ЮЛІЇ МИКОЛАЇВНИ
на тему «Управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Процеси глобалізації виводять на передній план нових суб'єктів світової економіки, які справляють зростаючий вплив як на окремі міжнародні ринки, так і національні економіки. Йдеться про компанії, що займаються підприємництвом в міжнародних масштабах, мають інтернаціональну структуру капіталу, виробництв та працівників – міжнародні компанії та їх найкрупніших представників, транснаціональні корпорації. Моделі їх бізнес діяльності, як результат інтелектуальних зусиль багатьох людей, хоча і мають виражену галузево-секторальну специфіку, однак у більшості випадків обумовлюють рівень їх конкурентоспроможності та структуру капіталу. З огляду на розгортання процесів інтелектуалізації сучасних бізнес процесів визначальна роль у забезпеченні лідерства компаній на ринку належить її інтелектуальному капіталу. Його розвиток, ефективне використання та розширене відтворення становлять одну з найбільш складних задач сучасного управління, а її вирішення для підприємства є запорукою першості у міжнародному бізнесі.

Міжнародна наукова спільнота долучилась до розвитку парадигми інтелектуального капіталу, зростаюче значення якого як стратегічного чинника у конкурентній боротьбі, розширення масштабів його використання, а також специфіка його відтворення спричинили виокремлення у корпоративному менеджменті особливого виду – управління інтелектуальним капіталом. Найбільш доступними відомостями про стан, закономірності та особливості

розвитку інтелектуального капіталу є дані щодо транснаціональних корпорацій, адже крім демонстрування високого рівня прозорості діяльності саме вони накопичили значний досвід в управлінні інтелектуальним капіталом та є активними інвесторами та розробниками технологій.

Сучасний рівень наукового опрацювання та практичної реалізації питань управління інтелектуальним капіталом у вітчизняній науковій літературі потребує подальшого розвитку, багато теоретичних питань очікують вирішення, знаходяться на етапі постановки і вимагають подальшого розв'язання та комплексних досліджень. Особливо актуальним є вивчення методологічних напрацювань та прикладного досвіду питань, що пов'язані з проблемою формування, оцінювання, ефективного управління та внеску інтелектуального капіталу в капіталізацію міжнародних компаній. Більш того, вітчизняна економіка гостро потребує формування когорти міжнародних компаній, що походять з України, для підвищення їх кумулятивними зусиллями ефективності реалізації конкурентних переваг та задоволення національних економічних інтересів.

З огляду на це тема дисертації «Управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії» є актуальною і важливою, особливо з точки зору окресленої мети щодо систематизації теоретичних засад і обґрунтування практичних рекомендацій у сфері управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Воробей Ю. М. виконувалась відповідно до плану науково-дослідних робіт Київського національного торговельно-економічного університету Міністерства освіти і науки України: "Експорт-промоушн України в умовах дестабілізації глобальних торговельних регуляторів" (номер державної реєстрації 0117U007173, 2017-2019 рр.). В результаті чого, як видно зі змісту автореферату (с.1) та дисертаційної роботи (сс. 89-95), автором було підготовлено ряд рекомендацій щодо вдосконалення стандартів звітування

щодо використання інтелектуального капіталу міжнародних компаній та визначено заходи щодо стратегічного управління об'єктами інтелектуальної власності міжнародних компаній.

Більш того, положення дисертаційної роботи Воробей Ю. М. знайшли реалізацію в науково-дослідній роботі на тему «Пріоритети міждержавного співробітництва у сфері лібералізації торгівлі та захисту інтелектуальної власності», яка виконувалась Київським національним торговельно-економічним університетом на замовлення Товариства з обмеженою відповідальністю «ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА» (номер державної реєстрації НДР - 0119U101469). Зокрема, було розроблено пропозиції щодо вдосконалення стандартів звітування з відображення інтелектуального капіталу компаній та надано рекомендації щодо інформаційної підтримки транскордонного захисту об'єктів інтелектуальної власності.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення зі змістом та структурою дисертаційної роботи Воробей Ю.М. дає підстави стверджувати, що у ній чітко окреслено актуальність теми, визначено мету і завдання, ідентифіковано об'єкт і предмет дослідження, а також на досить високому рівні обґрунтовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів. Автором в процесі дослідження для забезпечення обґрунтованості та достовірності дослідження використано значний спектр як загальнонаукових, так і спеціальних методів, зокрема, заслуговують на увагу економіко-статистичні методи та методи моделювання.

Наукові положення, висновки і рекомендації, що містяться у дисертації Воробей Ю.М. можна вважати цілком обґрунтованими та достовірними. Вони пройшли перевірку за результатами доповідей на п'яти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, які представляють широку географію апробації наукових здобутків здобувача. Більш того, зовнішнє рецензування наукових праць дисертантки також сприяло забезпеченню обґрунтованості та достовірності дослідження. Зокрема, основні положення

дисертаційної роботи Воробей Ю. М. опубліковано у 13 наукових працях з них: 6 статей у фахових наукових виданнях, 7 – у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, тез у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Проведена аналітична робота з селекції і узагальнення масиву інформаційних джерел дозволяють стверджувати про високий ступінь достовірності даних, що було використано, та теоретичної доказовості наукових положень. Автором було опрацьовано значну кількість зарубіжних і вітчизняних спеціальних літературних джерел, аналітичної та статистичної інформації міжнародних організацій, зокрема Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Всесвітнього економічного форуму Світової організації торгівлі, Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку; а також монографії та колективні наукові праці, наукові статті з досліджуваної проблеми видатних вітчизняних та зарубіжних науковців.

Наукова новизна дисертаційної роботи

Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає в авторській систематизації теоретичних поглядів щодо управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії, зокрема методологічних компонентів його інструментарію та стратегій. Найбільш вагомими результатами дисертаційного дослідження Воробей Ю.М. які свідчать про її особистий внесок у вирішення поставленої наукової задачі та характеризують наукову новизну роботи, є наступні:

- по-перше, в дисертаційній роботі систематизовано підходи, досліджено глобальні й національні стандарти(п.2.1) управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії, та обґрунтовано доцільність дотримання комплексного підходу до управління інтелектуальним капіталом (п.1.2). Дисертантом запропоновано концептуальну модель управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії, яка передбачає інтеграцію

методичних підходів до управління інтелектуальним капіталом та базується на вартісній оцінці клієнтського капіталу у формуванні ринкової капіталізації міжнародної компанії з урахуванням секторальної специфіки її діяльності (рис.1.2);

- по-друге, в дисертації отримали розвиток система показників та підходи до класифікації методів оцінювання ефективності управління інтелектуальним капіталом (табл.1.5-8). У результаті групування методик оцінювання інтелектуального капіталу за способами вираження результатів оцінки вартості міжнародної компанії та з точки зору витратного і дохідного підходів здобувачем доведено обґрунтованість показника співвідношення ринкової та балансової вартості, коефіцієнта доданої вартості інтелектуального капіталу та коефіцієнта Тобіна як ключових індикаторів ефективності використання підприємствами інтелектуального капіталу в умовах глобальної економіки (п.2.3);

- по-третє, здобувачем удосконалено методичні засади стратегічного управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії шляхом обґрунтування доцільності розгляду характеристик портфелю об'єктів інтелектуальної власності компанії як інтегруючого індикатора ефективності використання її інтелектуального капіталу. Запропоновано процедуру стратегічного управління об'єктами інтелектуальної власності (п.3.2), яка передбачає розробку стратегічної карти об'єктів інтелектуальної власності міжнародної компанії (табл. 3.1);

- по-четверте, в дисертаційній роботі досліджено економічний вимір взаємозв'язку між використанням міжнародною компанією інтелектуального капіталу та результатами її фінансово-господарської діяльності шляхом побудови багатофакторної кореляційно-регресійної моделі залежності між показниками ефективності використання інтелектуального капіталу та ринковою капіталізацією міжнародних компаній (п.3.1). Здобувачем підтверджено гіпотезу щодо позитивного значущого впливу показників використання інтелектуального капіталу на ринкову капіталізацію міжнародної

компанії;

- по-п'яте, надано рекомендації щодо шляхів покращення захисту окремих складових інтелектуального капіталу міжнародних компаній (п.3.3). На основі використання ресурсів Всесвітньої організації інтелектуальної власності використано DFD методу інформаційного моделювання та візуалізовано DFD-діаграму процедур отримання компанією патенту в рамках Договору про патентну кооперацію та міжнародної реєстрації товарного знаку компанії в Мадридській системі з метою вдосконалення інформаційної підтримки управління інтелектуальним капіталом (рис.3.4) та DFD-діаграму процедури міжнародної реєстрації товарного знаку компанії в Мадридській системі (рис.3.5).

Спираючись на ці положення, можна стверджувати, що здобувач підійшла до вирішення поставлених завдань концептуально та системно, збагативши не лише в теоретичному, а в практичному плані наукові наробітки у сфері досліджень управління інтелектуальним капіталом компаній у міжнародному бізнесі. Крім того, нею продемонстровані компетентності, що притаманні сучасним дослідникам докторського рівня.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів

Результати, що було отримано дисертантом, мають теоретичне і практичне значення. Вони можуть бути використані в якості базису для подальших досліджень управління інтелектуальним капіталом компаній у міжнародному бізнесі, удосконалення корпоративних моделей та підвищення ефективності інвестицій в компоненти інтелектуального капіталу, а також забезпечення результативності процесів інтернаціоналізації та транснаціоналізації бізнес-діяльності.

За своєю значимістю теоретичні положення і практичні рекомендації дисертації вже були використані у діяльності компаній, що беруть участь в міжнародній конкурентній боротьбі. Як видно із рукопису (с. 21), наукові результати дисертаційної роботи було впроваджено у практичну діяльність, зокрема, ТОВ «ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА» (довідка № 13/18 від 28.11.2018) та

ТОВ «Спектр-Агро» (довідка № 14/18 від 11.11.2018).

Рівень наукової абстракції та якість систематизації теоретичних поглядів на об'єкт та предмет дозволили використати їх у науково-освітній діяльності університету. Зокрема, теоретичні положення і методичні розробки дисертаційної роботи використані в освітньому процесі Київського національного торговельно-економічного університету для підготовки програми та робочої програми дисципліни «Міжнародна безпека» для студентів освітнього рівня «бакалавр» спеціалізації «Міжнародний бізнес» (довідка № 429/22 від 20.02.2019).

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації.

Ознайомлення із текстом автореферату дозволило дійти висновку, що він повністю відповідає змісту дисертаційної роботи та відображає основні авторські напрацювання. Робота становить завершене, логічно структуроване оригінальне дослідження, її окремі розділи послідовно доповнюють, розвивають та розв'язують поставлені завдання.

Зауваження до дисертаційної роботи і дискусійні питання

Загалом, дисертація Воробей Ю.М. характеризується високим рівнем і достатньою глибиною вивчення обраної проблематики, має обґрунтовані наукові результати та практичні напрацювання, однак окремі положення роботи мають дискусійний характер і потребують подальшого обґрунтування.

1. У першому параграфі роботи автор багаторазово посиляється на результати досліджень науковців щодо еволюції уявлень про зміст та природу інтелектуального капіталу (с. 44), прямого зв'язку між конкурентоспроможністю компаній та нарощуванням їх нематеріальних активів, визначальної ролі капіталу відносин (структурного капіталу) у розвитку компетенцій компанії (с. 30) та ін. Авторіві слід було б приділити більш ретельну увагу вивченню теоретичних здобутків у галузі управління інтелектуальним капіталом, зокрема, навести персональний внесок науковців у розроблення зазначених питань.

2. В роботі недостатньо чітко ідентифіковано окремі складові ключового категоріального апарату, що застосовується автором, зокрема,

залишилось без чіткого розкриття використання терміну «міжнародна компанія», хоча у декількох фрагментах автором зроблено спробу такої ідентифікації (с.73, 97-98, 148).

3. За результатами аналізу підходів до оцінки інтелектуального капіталу автором запропоновано групування методик оцінювання інтелектуального капіталу за способами вираження результатів оцінки вартості міжнародної компанії та з точки зору витратного і дохідного підходів (табл. 1.5), яка фактично є узагальненням класичних інструментів (методи оцінки та вимірювання вартості, методи, що засновані на ринковій оцінці та доданий вартості). При розробці цієї класифікації доцільно було б акцентувати увагу на відмінностях у використанні методів оцінки інтелектуального капіталу, які зумовлені міжнародним характером бізнес-діяльності компаній.

4. В результаті вдосконалення стандарту звітування InCaS автором запропоновано модифіковану матрицю стратегій управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії (рис. 2.2). Водночас, запропоновані категорії аналізу («значний / незначний вплив інтелектуального капіталу на капіталізацію компанії» та «низький / високий потенціал покращення управління компонентами інтелектуального капіталу») видаються досить умовними, та потребують обґрунтованої кількісної інтерпретації. Також доцільно було б деталізувати запропоновані автором стратегії управління інтелектуальним капіталом («стабілізація», «розвиток», «аналіз», «відсутність дій») та надати рекомендації щодо їх впровадження в діяльність міжнародних компаній.

5. Запропонований автором методичний підхід до стратегічного управління об'єктами інтелектуальної власності міжнародної компанії (с. 162) апробовано на прикладі корпорації Nestle. Водночас, апробацію інших авторських розробок здійснено на прикладі інших компаній. Це стосується зокрема визначення взаємозалежності між ефективністю використання інтелектуального капіталу міжнародної компанії та результатами її фінансово-господарської діяльності (с. 146), розрахунку коефіцієнта Тобіна (с. 127) та ін. Вочевидь наскрізне використання запропонованого в роботі інструментарію для

оцінювання управління інтелектуальним капіталом на прикладі однієї міжнародної компанії чи групи компаній дозволило б робити більш ґрунтовні висновки та визначати напрями вдосконалення процесу управління інтелектуальним капіталом.

6. У третьому розділі роботи автор розглядає процес інформаційної підтримки управління інтелектуальним капіталом, зосереджуючи увагу на формалізації умов використання компаніями ресурсів Всесвітньої організації інтелектуальної власності на основі використання методики DFD інформаційного моделювання (рис. 3.4, рис. 3.5). На наш погляд, більш доцільно було б надати рекомендації щодо інституційно-організаційних заходів з попередження порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності міжнародних компаній, оскільки проблема їх порушення набуває все більшої актуальності в умовах лібералізації середовища міжнародної бізнес-діяльності.

7. Робота значно би виграла в разі, коли автор більш широко використав вітчизняні наукові джерела, адже у списку використаних джерел вони становлять лише близько 1/3, а решта 2/3 – публікації та джерела іноземного походження. Відповідно, практичні рекомендації для вітчизняних підприємств, що є суб'єктами міжнародного бізнесу, доповнили б її практичний вимір.

Наведені вище зауваження щодо змісту дисертації суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку роботи Воробей Ю.М., а дискусійні питання є актуальними для подальших досліджень окресленої проблематики.

Загальний висновок

За темою і змістом дисертаційна робота Воробей Ю.М. та отримані автором науково-прикладні результати відповідають спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації та пропозиції є обґрунтованими і комплексно розв'язують конкретне наукове завдання щодо розроблення теоретичних засад, обґрунтування практичних

завдання щодо розроблення теоретичних засад, обґрунтування практичних рекомендацій щодо управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії.

Зміст дисертації відповідає сформульованим меті та завданням дослідження, які вирішені повною мірою. Автореферат є ідентичним за змістом і відображає основні положення дисертації. Опубліковані праці повною мірою відображають основні наукові результати дисертації. Мала місце достатня апробація результатів дослідження на наукових конференціях.

Загалом, можна констатувати, що дисертаційне дослідження «Управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії» за нормативними, якісними і кількісними критеріями сповна відповідає вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №656 від 19.08.2015 р., а її автор – Воробей Юлія Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

Доктор економічних наук, доцент,
Професор кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

Д.О. Ільницький

підпис: Ільницького Д.О.
ЗАСВІДЧУЮ
Доктор Ільницький
Міжнародний відділу кафедри
Державний академічний навчальний заклад
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
В. Черн [Signature]
17.05.15 [Signature]